

УДК 338.432:635.615

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2023-3-4-138-145>**АВРАМЕНКО Роман Федорович**

аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Orsid ID: <https://orcid.org/0009-0003-3651-2964>
processing.azalea@gmail.com**ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ НАСІННЯ ГАРБУЗІВ**

Досліджено теоретичні засади маркетингу на ринку насіння гарбуза та гарбузової олії. Визначено основні напрями розвитку господарств, які спеціалізовані на виробництві насіння гарбузів, відносно вдосконалення їх маркетингової діяльності, спрямованої на підвищення ефективності функціонування. Розкрито динаміку вирощування гарбузів столових в Україні та виробництва насіння гарбузів. Зроблено порівняльну характеристику витрат на виробництво звичайного та голонасінного гарбуза. Встановлено, що основні етапи розбудови системи маркетингу на ринку насіння гарбуза та продуктів його переробки мають базуватися на застосуванні сучасних інформаційних технологій та комунікаційних мереж.

Ключові слова: аграрний сектор, підприємництво, гарбуз, гарбузове насіння, голонасінний гарбуз, гарбузова олія, ринок насіння гарбузів.

Постановка проблеми. Найважливішим завданням агропромислового комплексу України є забезпечення населення повноцінними та якісними продуктами харчування. Значне місце у реалізації цього завдання належить галузі баштанництва. Баштанні культури ми вживаємо не тільки у свіжому вигляді, з них можна отримувати вишукані різноманітні страви. Одними з найбільш урожайних і рентабельних баштанних культур є гарбузи, які останнім часом все більше набувають популярності серед споживачів. Споживчі властивості гарбузового насіння широко відомі на світовому ринку. Це легкодоступне джерело білка й інших корисних речовин.

В Україні вирощування гарбуза за останні десять років коливається в межах 500-700 тис. т. Найвищий рівень врожаю був зібраний в 2019 році на рівні 713 тис. т., найнижчий – у 2000 році на рівні 401,5 тис. т., що пов'язано з падінням врожайності до 160 ц на 1 га (рис. 1).

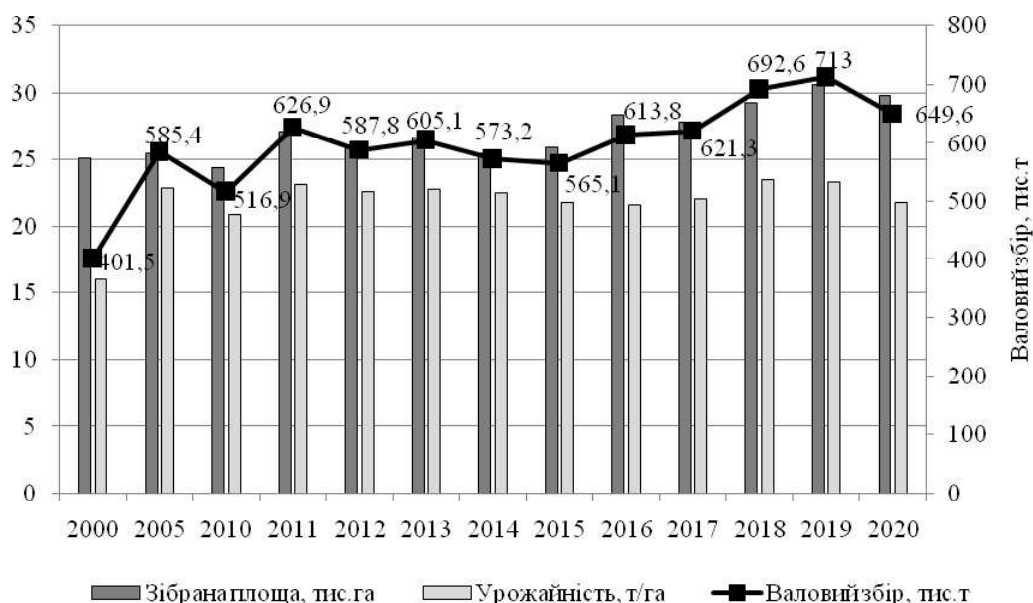


Рисунок 1 – Динаміка вирощування гарбузів столових в Україні [17]

Стосовно посівних площ, то в середньому за останні три роки (2020-2022 рр.) вони залишаються практично на рівні 30 тис. га. Згідно зі звітом аналітичного агентства IndexBox

найвищим у світі споживання кабачків і гарбуза на душу населення в 2020 році було в Україні – 33 кг на людину в рік, Алжирі – 10,4 кг, Італії – 9,7 кг і Туреччині – 6,4 кг на людину в рік.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням виробництва насіння гарбузів та продуктів його переробки приділено значну увагу вітчизняних науковців. Зокрема, Бойко Л. зазначає, що виникають питання пов'язані з новими нішами у підприємницькій діяльності та розвитком виробництва баштанних культур, зокрема насіння гарбуза, які потребують дослідження [1, 2, 3]. Семен Д. [4, 5] обґрунтовує економічну доцільність виробництва насіння та плодів гарбуза для дієтичного харчування. Лимар А. [18, 19] акцентує увагу на маркетингових дослідженнях ринку баштанних культур та на промисловій безвідходній технології виробництва насіння гарбуза продовольчого і фармацевтичного призначення. Хареба В. і Кокойко В. [21] дають економічну оцінку елементів технології вирощування сортів гарбуза мускатного.

Українські та закордонні вчені досліджують застосування нової сировини з насіння гарбуза в технологіях функціональних харчових продуктів [11,12,13]. Проте в умовах війни та глобальної нестабільності ринкова ситуація швидко змінюється, крім того, недостатньо дослідженим залишається маркетинговий аспект розвитку ринку насіння гарбузів.

Мета дослідження полягає в аналізі організаційно-економічних аспектів функціонування й ефективного розвитку вирощування гарбузів на насіння та визначенні основних перспектив розвитку цієї галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження. В наш час особливо зріс попит на насіння гарбуза та гарбузову олію. Щоб отримати 1 т насіння, потрібно засіяти цією культурою 1 га землі. За сприятливих умов, її гібридні сорти можуть давати і 1,5 т/га. У середньому насіння має частку 1-2% від маси гарбуза, тож з 1 га можна отримати до 800 кг насіння за наявності зрошення [1].

У зв'язку з цим вчені багатьох країн працюють над виведенням нових насінневих сортів та гібридів. Найбільш цікавими в цьому напрямі є голонасінні гарбузи. Австрійські фахівці отримали гібрид штирійського гарбуза (*Cucurbita pepo styriaca*), який має підвищену врожайність. Такі гарбузи ростуть по кілька на одному стеблі. Головна ж цінність штирійських гарбузів у непокриту лущинням насінні. Воно є дуже дороге та корисне. Гарбузова олія з такого насіння виробляється в Австрії вже багато років, а попит на нього не знижується, навпаки – цінна олія отримала широке визнання в усьому світі. Площі, на яких можна вирощувати гарбузи, в Австрії дуже обмежені – поля невеликі, в країні кожен рік засівається близько 15 тисяч га для одержання гарбузового насіння. Щоб підтримувати свій статус батьківщини і найбільшого виробника «чорного золота» (гарбузова олія має майже чорний колір і високу ціну на світовому ринку) та щоб завантажувати наявні виробничі потужності й задовольняти зростаючий попит, Австрії доводиться закуповувати сировину за кордоном, причому в останні роки її постійно не вистачає.

Тому у фермерів України є реальні шанси вийти на європейський ринок з насінням гарбуза та заробити непогані гроші. Посівних площ для цього достатньо, а рентабельність вирощування гарбуза не зрівняється з жодною сільськогосподарською культурою і може складати, за висновками фахівців, біля 100-150%, залежно від сорту та ґрунтово-кліматичних умов. На насіння можна використовувати всі три види гарбуза: мускатний, твердошкірий та великоплідний. Для олії більш придатні сорти твердошкірого гарбуза, насіння якого містить підвищену кількість олеїнової кислоти, бо вона більш стійка до окислення. Така олія буде довго зберігатися. З голонасінних сортів рекомендують для вирощення сорт Південний та Гамлет, перероблювання на олію такого насіння буде нижчим за собівартістю.

Ще однією особливістю гарбуза є те, що він має їстівні квіти. «Квіткова кулінарія» особливо цінна для вегетаріанців, через те, що кожна рослина включає велику кількість потрібних організму речовин. Квітки гарбуза ідеальні для фарширування, мають слабкий аромат. Перед використанням з квіток потрібно видалити тичинки. Користь гарбузових квітів відома з давніх часів. Їх використовують для лікування гіпотонії, холециститу, подагри, при неврозах та для зниження ризику розвитку серцево-судинних захворювань. У квітках гарбуза у великій кількості міститься безліч корисних мікроелементів та вітамінів.

З 2000 року аграрії України збільшили посівні площі під гарбуз майже 1,8 рази (з 401 до 713 тис. га). Окрім Австрії, покупцями цієї культури є Франція, Іспанія, Італія, Туреччина, Греція

тощо. Найближчими конкурентами України на цьому ринку є Молдова та Румунія.

Основними країнами імпортерами гарбуза і кабачків в 2020 році стали: США – 555 тис. тонн (37% від загального світового обсягу імпорту) і Франція – 168 тис. тонн (11% від загального світового обсягу імпорту). Далі йдуть такі країни: Німеччина (8,3%), Великобританія (6,3%), Японія (6%) і Нідерланди (5,5%). Загальна частка імпорту Канади (60 тис. тонн), Іспанії (38 тис. тонн), Італії (35 тис. тонн), Бельгії (28 тис. тонн) і Південної Кореї (25 тис. тонн) в 2020 році склала 12% від світового обсягу імпорту [14].

Порівняльна економіка голонасінного і звичайного гарбуза, за даними операторів ринку, наведена в табл. 1.

Таблиця 1 – Економічна ефективність вирощування гарбузів [15]

| Показник | Звичайний гарбуз | Голонасінний гарбуз |
|---|---|---|
| Норма висіву на 1 га, кг | 4–5 | 4–5 |
| Витрати насіння на 1 га | 28–35 дол. | 78–90 євро |
| Витрати на посів, добрива та культивування на 1 га, євро | 400–450 | 400–450 |
| Витрати на механізований збір і сушку за наявності власної техніки на 1 т, євро | 300 | 650 |
| Вихід насіння з 1 га, т | 0,3–1,5 | 1,0–1,5 |
| Закупівельна ціна 1 т насіння | 1000 дол. | 2000–2500 євро (з логістикою) |
| Прибуток з 1 т, євро | 300–400 дол (за умови використання вітчизняного обладнання) | 500–800 (за наявності власного закордонного обладнання) |

Із даних таблиці 1 можна зробити висновок, що при ціні готової сировини в середньому в 5 дол. за 1 кг можна отримати рентабельність 30–35%. Отже, такі затрати повернуться через 4–5 місяців. Нині попит на насіння стабільний, а на олію він безперервно зростає. Тому гарбузовий бізнес варто орієнтувати на експорт, адже за кордоном така продукція цінується значно вище.

Підвищений інтерес до вирощування гарбуза наразі спостерігається не тільки у професійних товаровиробників, а також і в малих приватних (домашніх) господарствах, тому посівні площі коливаються в різних діапазонах від 0,2 га до сотень гектарів (табл. 2).

Таблиця 2 – Виробництва гарбузів на насінні у різних категоріях господарств України, 2019-2020 рр. [1]

| Показник | 2019 | 2020 | 2020 у % до 2019 |
|----------------------------------|------|------|------------------|
| Усі категорії господарств | | | |
| Площа посівна, тис. га | 3,7 | 7,3 | 197,3 |
| Обсяг виробництва, тис. ц | 22,8 | 40,9 | 179,4 |
| Урожайність, ц/га | 6,4 | 5,7 | 89,1 |
| Підприємства | | | |
| Площа посівна, тис. га | 1,6 | 4,7 | 293,8 |
| Обсяг виробництва, тис. ц | 8,6 | 29,7 | 345,3 |
| Урожайність, ц/га | 5,6 | 6,4 | 114,3 |
| Господарства населення | | | |
| Площа посівна, тис. га | 2,1 | 2,6 | 123,8 |
| Обсяг виробництва, тис. ц | 14,2 | 11,2 | 78,9 |
| Урожайність, ц/га | 7,0 | 4,4 | 62,9 |

Олія з насіння гарбуза є однією з найдорожчих, її отримують шляхом холодного віджиму. У гарбузовій олії особливий специфічний аромат і цілком приємний смак, використовують її в основному як добавку до їжі з метою оздоровити і зміцнити організм. Технологічний процес переробки насіння гарбуза в олію наведений на рис. 2.



Рисунок 2 – Технологічний процес переробки насіння гарбуза

За результатами маркетингового дослідження ринку гарбуза і продуктів його переробки та визначення ступеня інвестиційної привабливості даного напрямку бізнесу, науковцями НДІ овочівництва і баштанництва НААН розроблено інноваційний бізнес-проект з виробництва гарбуза за умов органічного виробництва (табл. 3).

**Таблиця 3 – Економічна ефективність бізнес-проекту вирощування гарбуза на товарні цілі (без поливу) за умов органічного виробництва [20]
Сорт Мозоліївський 15, урожайність – 40 т/га, норма висіву – 6 кг/га**

| Найменування витрат | Калькуляція витрат, грн | | | Структура виробничої собівартості, % |
|---------------------------|-------------------------|---------|--------|--------------------------------------|
| | на 10 га | на 1 га | на 1 т | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| Витрати праці, люд.-год. | 11742,3 | 1174,23 | 29,4 | x |
| Зарплата з нарахуваннями | 2263788,8 | 22637,9 | 565,9 | 49,5 |
| Амортизація техніки | 16132,2 | 1613,2 | 40,3 | 3,5 |
| Поточний ремонт | 10754,8 | 1075,5 | 26,9 | 2,4 |
| Органічні добрива | 40945,7 | 4094,6 | 102,4 | 8,9 |
| Біологічні засоби захисту | 19500,0 | 1950,0 | 48,8 | 4,3 |
| Насіння | 3600,0 | 360,0 | 9,0 | 0,8 |
| Паливо-мастильні | 57079,5 | 5707,9 | 142,7 | 12,5 |
| Електроенергія | 340,0 | 34,0 | 0,9 | 0,1 |
| Разом прямих витрат | 374730,9 | 37473,1 | 936,8 | 81,9 |
| Інші прямі витрати | 35499,9 | 3549,9 | 88,8 | 7,8 |
| Всього прямих витрат | 410230,8 | 41023,1 | 1025,6 | 89,7 |
| Страхові платежі | 27586,9 | 2758,7 | 68,9 | 6,0 |

Продовження таблиці 3

| | | | | |
|--|----------|---------|--------|-------|
| Загальновиробничі витрати | 19704,9 | 1970,5 | 49,3 | 4,3 |
| Виробничі витрати всього | 457522,6 | 45752,3 | 1143,8 | 100,0 |
| Витрати на рекламу (10%) | 45752,3 | 4575,2 | 114,4 | × |
| Витрати на реалізацію (10%) | 45752,3 | 4575,2 | 114,4 | × |
| Повна собівартість | 549027,1 | 54902,7 | 1372,6 | × |
| Економічна ефективність проєкту | | | | |
| Ціна реалізації, грн | 3 грн/кг | 3000,0 | × | × |
| Виручка при товарності 80% | × | 96000,0 | × | × |
| Прибуток, грн/га | × | 41097,3 | × | × |
| Рентабельність, % | × | 74,9 | × | × |

Впровадження цього проєкту у виробництво забезпечить: підвищення якісних характеристик продукції; раціональне використання земельних ресурсів, збереження та відтворення родючості ґрунтів методами органічного землеробства; збільшення площі органічних земель; створення нових робочих місць; задоволення потреб у якісній органічній продукції. Цей бізнес-проєкт може бути застосований у виробництві та при складанні галузевих та регіональних комплексних програм розвитку галузі овочівництва, комплексних програм соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Висновки. Через свій унікальний склад гарбузове насіння є найбільш популярним насінням у світі. Особливо цінним воно є як джерело білка для людей, які не переносять тваринні білки, і вегетаріанців. У зв'язку з кризою виробництва цього продукту в нашій країні за останні роки знизилася. Тому зараз хороший час для виходу на ринок нових підприємств із переробки гарбузового насіння з подальшим продажем на експорт. Високий і стійкий попит на цей товар на зарубіжних ринках забезпечить такому підприємству умови для успішної діяльності.

Основними напрямками експорту гарбузового насіння з України є Європа і країни Середнього Сходу. У нашій країні найбільше гарбуза вирощується в Донецькій, Дніпропетровській, Полтавській, Одеській, Харківській, Запорізькій і Київській областях. Із огляду на сформовані сприятливі умови, вченими розроблений бізнес-проєкт із виробництва гарбуза за умов органічного виробництва. При проєктуванні враховувалося те, що технології вирощування, збору і зберігання цієї культури повинні відповідати чинним державним стандартам.

Гарбуз добре поєднується при посадці з квасолею, картоплею, що дозволить зібрати з однієї ділянки поля врожай кількох культур. Кращі попередники для гарбуза – зернобобові, коренеплідні, картопля, озимі зернові, капуста, цибуля, однорічні кормові трави. Щоб запобігти ураженню культури спільними для родини гарбузових захворюваннями, зокрема мучнистою россою, не слід використовувати грядки, де перед цим росли кабачки, патисони чи огірки. Повторно вирощувати гарбузи на тій самій ділянці бажано не раніше, ніж через 5–6 років.

Сьогодні аграрії лише вивчають ринок гарбузової олії та шукають можливості для майбутнього виробництва, щоб до вже двох напрямів діяльності – виробництва посівного матеріалу та насіння як сировини – додати ще й виробництво гарбузової олії.

Список використаних джерел

1. Бойко Л. О. Нові ніші підприємницької діяльності в аграрній галузі. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 69–76.
2. Бойко Л. О. Пріоритети розвитку підприємництва зі створенням інноваційних продуктів. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 41–47.
3. Бойко, В. & Бойко, Л. Прогнозування та шляхи ефективного розвитку галузі овочівництва у південному регіоні. *Фінансовий простір*. 2020. (4(40), 53–61.
4. Семен Д.Т. Гарбуз на насіння – прибуткова культура. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. Вип.

1. 2013. С.178–183.

5. Семен О. Екологічна та економічна ефективність вирощування гарбуза мускатного в умовах Півдня України. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2014. № 2(1). С. 253–258.

6. Книш В. Голонасінний гарбуз. *Плантатор*. 2018. № 2. С. 112–114.

7. Корисні властивості гарбуза. URL: <https://delikates.ua/statti/harbuzz-koryst> (Дата звернення: 12.08.2023).

8. Бізнес на гарбузовому насінні: розраховуємо інвестиції. URL: <https://www.growhow.in.ua/biznes-na-garbuzzovomu-nasinni-rozrahovuyemo-investytsiyi/> (Дата звернення: 12.08.2023).

9. Своя ніша: олійний гарбуз – все краще всередині. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbuzz-vse-krase-vsередini> (Дата звернення: 12.08.2023).

10. Основним експортним ринком для українського гарбуза залишаються країни ЄС – Катерина Зверева. URL: <https://ukrainefood.org/2020/11/osnovnym-ekspornym-rynkom-dlia-ukrainskoho-harbuzza-zalyshaiutsia-krainy-ies-kateryna-zvierieva> (Дата звернення: 12.08.2023).

11. Бачинська Я. Формування споживних властивостей цукрового печива за рахунок використання шроту з насіння гарбуза. *Traektorія Nauki = Path of Science*. 2018. Т. 4. № 6. С. 1001–1008.

12. Миколенко С. Ю. Дослідження хлібопекарських властивостей спельтового та гарбузового борошна при використанні плазмохімічно активованої води. *Продовольчі ресурси*. 2016. № 7. С. 170–177.

13. Loyer J. The social lives of superfoods: Doct. diss. 2016. 198 p.

14. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 12.08.2023).

15. Супіханов Б. Ринок нішевих культур. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2771> (Дата звернення: 12.08.2023).

16. Захарчук О. В. Економіка насінництва: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 272 с.

17. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/04/zb_rosl_2019.pdf (дата звернення: 12.08.2023).

18. Лимар А.О. Баштанництво України: монографія. Миколаїв: Миколаївський державний аграрний університет, 2007. 232 с.

19. Шаблия О.С. Економічна ефективність переробки баштанної продукції. *Економіка АПК*. 2004. № 4. С. 89–93.

20. Могильна О.М. та ін. Інноваційний бізнес-проект з виробництва огірка, кабачка, патисона, гарбуза за умов органічного виробництва. Селекційне: ІОБ НААН, 2020. 20 с.

21. Хареба В. В., Кокойко В. В. Економічна оцінка елементів технології вирощування сортів гарбуза мускатного в Лісостепу України. *Вісник аграрної науки*. 2016. Вип. 10. С. 61–64.

22. Гроші з гарбуза: як створити бізнес на насінні. URL: <http://agronews.ua/node/85423> (дата звернення: 12.08.2023).

23. Вигідний бізнес: вирощування олійного гарбуза окупається за рік. URL: <https://uprom.info/news/agro/vigidniy-biznes-viroshhuvannya-oliynogo-garbuzza-okupovuyetsya-za-rik/> (дата звернення: 12.08.2023).

References

1. Boiko, L. (2020). Modern tendencies in the development of vegetable industry under conditions of Ukraine's euro-integration. *Agrosvit*, 6, 69–76. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.6.69.

2. Boiko, L. (2020). Priorities of entrepreneurial development with the creation of innovative products. *Agrosvit*, 15, 41–47.

3. Boiko, V. and Boiko, L. (2020). Forecasting and ways of efficient development of the vegetable production industry in the southern region. *Financial space*, 4(40), 53–61. [https://doi.org/10.18371/fp.4\(40\).2020.221681](https://doi.org/10.18371/fp.4(40).2020.221681)

4. Semen, D.T. (2013). Pumpkin for seeds is a profitable crop. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria*, 1, 178–183.

5. Semen, O. (2014). Ecological and economic efficiency of muscat pumpkin production under conditions of the South of Ukraine. *Visnyk Zhytomirskoho natsionalnoho ahroekolohichnoho universytetu*, 2(1), 253–258. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2\(1\)37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2(1)37) (Accessed: 12.08.2023).

6. Knysh, V. (2018). Naked-seeded pumpkin. *Plantator*, 2, 112–114.

7. Delikates (2021). Health benefits of pumpkin. available at: <https://delikates.ua/statti/harbuzz-koryst>.

8. Grow How (2018). Business in pumpkin seeds: calculating investments. URL:

<https://www.growhow.in.ua/biznes-na-garbuзовому-nasinni-rozrahovuyemo-investytsiyi/> (Accessed: 12.08.2023).

9. Agravery (2018). Private niche: oilseed pumpkin – all the best is inside. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbuз-vse-krase-vseredini> (Accessed: 12.08.2023).

10. UAFES (2020). The EU countries are the main export market for Ukrainian pumpkin – Kateryna Zvierieva. URL: <https://ukrainefood.org/2020/11/osnovnym-eksportnym-ryнком-dlia-ukrainskoho-harbuзa-zalyshaiutsia-krainy-ies-kateryna-zvierieva/> (Accessed: 12.08.2023).

11. Bachynska, Ya. (2018). Formuvannia spozhyvnykh vlastyvostei tsukrovoho pechyva za rahunok vykorystanniam shrotu z nasinnia harbuзa [Formation of the living powers of the sukrovy oven for the rahunok to the vikoristannym meal from the fresh watermelon]. *Traektorія Nauki = Path of Science*, 4, 6, 1001–1008.

12. Mykolenko, S. Iu. & Hez, Ya. V. (2016). Doslidzhennia khlibopekarskykh vlastyvostei speltovoho ta harbuзovoho boroshna pry vykorystanni plazmokhimichno aktyvovanoi vody [Research on bakery powers of spelt and harmelon boar with vicarious plasma-chemically activated water]. *Prodovolchi resursy* [Food resources], 7, 170–177.

13. Loyer, J. (2016). The social lives of superfoods: *Doct. diss.* 198 p.

14. State Statistics Service of Ukraine (2020). Official site. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed: 12.08.2023).

15. Supikhanov, B. (2014). The market niche crops. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2771> (Accessed: 12.08.2023).

16. Zakharchuk, O.V. (2015). *Ekonomika nasinnytstva* [Seed production economy]. Kyiv: NTs “IAE”, 272 p. (in Ukr.).

17. State Statistics Service of Ukraine (2021), URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/04/zb_rosl_2019.pdf (Accessed: 12.08.2023).

18. Lyman A.O. (2007). *Bashtannytstvo Ukrainy* [Melon growing in Ukraine]. Mykolaiv: Mykolaivskiy derzhavnyi ahrarniy universyte, 232 p. [in Ukr].

19. Shablia, O.S. (2004). Economic Efficiency of Melons and Gourds Processing. *Ekonomika APK*, 4, 89–93.

20. Mohylna O. M. and others (2020). Innovative business project for the production of cucumber, zucchini, squash, and pumpkin under organic production conditions. Kyiv : IOB NAAS, 20 p.

21. Khareba V.V., Kokoiko V.V. (2016). Economic evaluation of the elements of the technology of growing muscat varieties in the Forest Steppe of Ukraine. *Bulletin of Agrarian Science*, 10, 61–64.

22. Money from pumpkin: how to create a seed business. URL: <http://agronews.ua/node/85423> (Accessed: 12.08.2023).

23. Profitable business: cultivation of oil pumpkin pays for itself in year. URL: <https://uprom.info/news/agro/vigidniy-biznes-viroshhuvannya-oliynogo-garbuзa-okupovuyetsya-za-rik/> (Accessed: 12.08.2023).

AVRAMENKO Roman

PhD student of Marketing and International Trade,
National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

FORMATION AND DEVELOPMENT OF MARKETING ON THE PUMPKIN SEEDS MARKET

Introduction. *The most important task of the agro-industrial complex of Ukraine is to provide the population with complete and high-quality food products. A significant place in the implementation of this task belongs to the field of melon growing. We use wild mushrooms not only in fresh form, they can be used to prepare a variety of delicious dishes. One of the most productive and profitable melon crops are pumpkins, which have recently become increasingly popular among consumers. The consumer properties of pumpkin seeds are widely known on the world market. It is an easily accessible source of protein and other useful substances.*

The purpose of article is reviewing the state and formation of the pumpkin seed market in Ukraine, determining consumer motivations and the level of demand for it, identifying the most successful marketing combinations for sale of pumpkin oil during the marketing year.

In the research process, a number of general scientific and special methods were used, namely: system and

structural analysis and synthesis as the main methodological tool (for analyzing the features of the development of the pumpkin seed market; monographic (when determining the essence of the factors influencing marketing on the market and consumers of pumpkin products); extrapolation (when substantiating the marketing impact on consumers and ensuring the sustainable development of the market of pumpkin seeds and their processing products).

Results. *The research paper examines the theoretical foundations of innovation marketing. The main directions of the development of farms that specialize in the production of pumpkins are determined, in relation to the improvement of their marketing activities, aimed at increasing the efficiency of functioning. Based on the generalization of scientific research materials, the following scientific and practical results of the research paper are proposed. The factors of the marketing environment are analyzed. The method of assessing the economic efficiency of marketing activities of farms is improved, which ensures its objectivity, reliability and timeliness.*

Originality. *The theoretical and methodological basis of the research paper was the methodology of cognition, which is based on a systematic approach, the principle of complexity and consistency in the cognition of economic phenomena and processes. Using the abstract and logical method, theoretical generalizations were made and conclusions and proposals were formed. When determining the degree of influence on the economic efficiency of farms, various factors were analyzed, in particular, specialization and diversification, the volume of production of pumpkin seeds and the duration of its processing, the cost of commercial products.*

Conclusions. *The main directions for increasing the efficiency of the pumpkin seed market are determined: creation of conditions for a competitive environment in the market of pumpkin seeds and oil; increasing the efficiency of market functioning and reducing the production cost. The results of the implementation of the basic strategy for the development of the pumpkin seed and oil market at the enterprise level are presented. It is established that the main stages of development of the marketing system on the market of pumpkin seeds and its processing products should be based on the application of modern information technologies, information support and communication networks.*

Keywords: *marketing activity, market, competition, efficiency, sunflower seeds, sunflower oil, strategy, development.*

*Одержано редакцією: 20.09.2023
Прийнято до публікації: 25.11.2023*